

De sista nybyggarna

Så sent som under 1930-talet ägde en intensiv nybyggerverksamhet rum inom Björna socken. Detta torde till stor del få tillskrivas den lågkonjunktur, som härskade under första hälften av decenniet med åtföljande arbetslöshet. Det ansågs därför som en viss tillgång för arbetarfamiljer med osäkra arbetsförhållanden och ringa inkomster att ha ett eget hem och en egen »torva», som kunde föda några kor.

Statens näringspolitik var också positiv, vilket ledde till fördelaktiga lån. Som resultat av detta uppbyggdes fyra byar med gårdar och uthus samtidigt som nybyggarna odlade betydande arealer. Detta ledde till uppkomsten av byarna Ängsbyn, Korsbyn, Älghult och Lövlund, för vilka ges en kortare beskrivning. Det bör inom parentes även nämnas, att i många av de redan etablerade byarna tillkom också småbruk.

Ängsbyn

Denna by ligger efter allmänna landsvägen mellan Hemling och Nyliden, där tre fastigheter uppfördes under åren 1936-1938. De första åboarna var Albin Häggkvist, Arvid Larsson och Valle Mårtensson. Den ende av nybyggarna som är kvar, är 85-årige Valle Mårtensson. De andra fastigheterna har under årens lopp bytt ägare. Mårtensson berättar följande:

Marken sålde inspektor Arvid Westrin, Trehörningsjö, och priset var hyfsat. För sin del betalade Mårtensson 840 kronor för sju hektar. De övriga köpte cirka fyra hektar. Nybygget finansierades genom s. k. småbrukarlån, maximerade till 7.000 kronor. Själv lånade Mårtensson t. ex. 6.200 kronor, och då skulle husen vara färdiga och ett hektar jord skulle vara nyodlat. Gårdarna var s. k. *Per-Albin-hus*.

Nybyggarna hade under byggnads- och odlingstiden rätt svårt både ekonomiskt och arbetsmässigt. Till att börja med nyodlades ett hektar jord som sedan utökades till cirka två hektar odlad jord. Till att börja med hade varje familj en ko, underhand utökades djurbesättningen, så att den uppgick från två till fyra kor jämte ungdjur. Ingen hade häst. Höet till djuren bärgades till en del på utslätter.

Efter några år hade nybyggarna kommit väl igång, men de första åren var en påfrestande tid med ringa kontanta inkomster och mycket arbete vid den egna gården, slutar herr Mårtensson. Kor finns ej längre i byn, lägenhetsägarna är till åren komna och har gjort sitt.

Korsbyn

Byn ligger mellan Nyliden och Studsviken vid vägkorsningen till Trehörningsjö. Här bosatte sig fem nybyggare åren 1935-1937. Det var Göte Höglund, Adrian Blomkvist, Selander - nu Karl Johansson - Pelle Tjärnström och Erik Olsson.

Mo och Domsjö AB och privata sålde marken - 3,5-5 hektar till vardera. Även här uppfördes s. k. Per-Albin-hus. Lån och odlings-skyldighet gällde som för Ängsbyn. En del tog även nyodlingslån.

Först skaffade sig nybyggarna en ko, men underhand skaffade sig en del ända upp till fem kor. En del hö skördades på myrar och utslätter.

Jordbruksdriften upphörde i stort sett i mitten på 1960-talet, fortfarande är det dock en som har kor.

Medelåldern är liksom i andra små byar hög, och det är svårt att sia om hur framtiden kommer att bli för denna nybyggerby. Under de fyrtio år nybyggarna verkat har de utfört ett idogt arbete.

Älghult

Byn Älghult ligger efter Remmarvägen. Här hette nybyggarna Alfred Karlsson, Vilmar Karlsson och Henning Nordlund, vilka under åren 1934-1936 byggde och odlade sina småbruk. Alfred Karlsson är nu den ende, som är kvar, de andra har flyttat.

Om tillkomsten av småbruket berättar Alfred Karlsson följande: Då han och hans hustru Emma var relativt nygifta såg de sig om efter en plats för att skaffa sig ett nybygge. Vid denna tid, alltså några år in på 1930-talet, diskuterades sträckningen av den blivande remmarvägen. Vid den tiden stakade Mo och Domsjö AB ut småbruk i Älghult. Huruvida placeringen av småbruken just här inver-kade på vägens sträckning undandrar sig författarens bedömning, otroligt är det inte.

Småbruken som Mo och Domsjö AB stakat ut, var på fyra hekar. Marken var i huvudsak myrmark och därmed ej av bästa beskaffenhet. Priset på småbruket var 300 kronor.

De första åren var jobbiga, arbete både natt och dag. På dagarna dikade han åt Mo och Domsjö AB för 3:50 per dag, och på nätterna byggde han och hustrun. Skogsarbetet på vintern gav heller ingen inkomst att tala om - 380 kronor för timmerhuggning från hösten till våren.

Karlssons nybygge födde två kor, och grannarna hade knappt flera. En häst fanns dock i byn.

Huruvida denna småbrukarby kommer att bestå för framtiden är svårt att säga.

Ett av de tre nedlagda krononybyggena i Lövlund. Alla fastigheter är i utmärkt skick, men byn är övergiven!

Lövlund

Lövlund ligger efter vägen Lockstatorp-Remmarvägen. Här tillkom i början på 1930-talet fyra krononybyggen. Nybyggarna var Konrad Lundström, Algot Tällberg, Oskar Lööv (senare Jonas Jons-son) och Nils Lindberg.

Dessa krononybyggen uppförde goda åbyggnader och odlade mycket mark. Sedan 1970 har byn upphört, alla har flyttat därifrån. Tre nybyggen har återgått till kronan. Som vederlag har t. ex. Nils Lindberg erhållit 2.000 kronor.

Där står nu tre fina fastigheter - en är uppbrunnen - och här kommer knappast folk att bosätta sig mer, men de stora odlingarna vittnar om betydande insatser under vissa försakelser.

Övergivna nybyggen

Utom de nämnda nybyggena finns två nedlagda väster om Lövlund. Då man färdas efter domänverkets väg från Lövlund i västlig riktning, kommer man fram till det nedlagda krononybygget *Holmsjö* på södra sidan av sjön med samma namn. Här bosatte sig nybyggaren Pelle Lindberg från Uddersjö med familj år 1915. Familjen upparbetade en del tegar, så att den med en del höbärgning på utslåtter kunde föda tre kor. God jakt och bra fiske i sjön bidrog till försörjningen. Platsen är väl vald, vilket författaren kunde övertyga sig om vid ett besök för ett par år sedan. I slutet på 1930-talet upphörde bosättningen, nu är allt öde - inga hus finns kvar.

Sonen till nybyggaren, Nils Lindberg i Remmarn, berättar, att på norra sidan om sjön har funnits en gammal boplats, som undersökts av en forskare, dock utan resultat. En pilspets av sten har emellertid hittats på stranden - ett minne från jägarfolkets tid! Några år bodde även ett par andra nybyggare på platsen.

Då man fortsätter kronovägen ytterligare några kilometer, kommer man till det ödelagda krononybygget *Myre*, vilket togs upp av en man, som hette Dahlberg. Denne avlöstes av nybyggaren Gustav Backlund, som bodde där till i början av 1940-talet. Även här är husen borttagna, men snart igenvuxna tegar visar på mänsklig bebyggelse.